# Zeszyt ćwiczeń

## Nauczyciel wspomagający krok po kroku: współpraca w klasie, IPET, uczeń i rodzice

Kurs VITA: vita.edu.pl/courses/nauczyciel-wspomagajacy-krok-po-kroku
45 ćwiczeń, po jednym do każdej lekcji. Na końcu znajdziesz przykładowe odpowiedzi. Najpierw spróbuj odpowiedzieć samodzielnie, dopiero potem zajrzyj do wzorów. Postacie i sytuacje w ćwiczeniach są przykładowe. Zeszyt jest materiałem edukacyjnym, nie poradą prawną, i nie zastępuje dyrektora ani statutu szkoły. Zeszyt nie diagnozuje dzieci i nie zastępuje poradni, dyrektora, szkolenia z pierwszej pomocy ani szkolenia BHP. Stan prawny: listopad 2026.

# Ćwiczenia

## Moduł 1. Rola nauczyciela wspomagającego: kto nim jest, co wynika z przepisów, a co z ustaleń w szkole

### Lekcja 1.1. Nauczyciel wspomagający w przepisach: kto to jest i skąd się bierze ta rola

Przygotuj notatkę "Moja rola w mojej szkole" z czterech pytań: w jakiej szkole pracujesz (ogólnodostępna, z oddziałami integracyjnymi, integracyjna), na jakiej podstawie z § 7 jesteś zatrudniony lub zatrudniona, jakie kwalifikacje masz według § 35 i kto w szkole wyznacza Ci zajęcia. Do każdej odpowiedzi dopisz dokument, z którego ją wiesz.

### Lekcja 1.2. Zakres zadań: z przepisów, z orzeczenia i IPET, z decyzji dyrektora

Zrób własną tabelę trzech kolumn: przepis, orzeczenie lub IPET, dyrektor. Wpisz do niej pięć zadań, które realnie wykonujesz w tygodniu, i przy każdym zaznacz, skąd je znasz. Zadania bez źródła zapisz na osobnej liście pytań do dyrektora.

### Lekcja 1.3. Przypadek: pierwszy dzień pracy i prośba "po prostu siedź przy Kubie"

Zapisz trzy pytania, które zadasz w swoim pierwszym dniu: jedno do dyrektora o dokumenty, jedno do wychowawcy o sytuacje największego wsparcia i jedno o to, kto nadzoruje klasę, gdy wychowawca wychodzi. Dopisz, gdzie zapiszesz odpowiedzi.

## Moduł 2. Pierwszy tydzień w nowej klasie: poznanie uczniów, dokumentów i zespołu

### Lekcja 2.1. Plan pierwszego tygodnia: co przeczytać, kogo poznać, o co zapytać

Ułóż własny plan pierwszego tygodnia w tabeli z pięcioma dniami. Przy każdym dniu wpisz osobę lub dokument, jedno pytanie do tej osoby oraz miejsce, w którym zapiszesz odpowiedź.

### Lekcja 2.2. Arkusz obserwacji ucznia: jak obserwować opisem zachowań, bez etykiet

Przepisz trzy zdania z oceną na zapisy opisowe: "Zosia jest rozkojarzona", "Michał jest agresywny", "Wiktoria nie chce współpracować". Do każdego dopisz, co można zobaczyć i zapisać na lekcji (zachowanie, czas, co pomogło). Brakujące szczegóły wymyśl samodzielnie i nie dodawaj diagnoz.

### Lekcja 2.3. Przypadek: dokumentów jest dużo, a wychowawca nie ma czasu

Weź dowolny dokument, który masz do dyspozycji (np. wymyślony fragment IPET w jednym akapicie), i napisz pięć krótkich pytań zamkniętych do wychowawcy, każde z miejscem w dokumencie. Dopisz, w którym dniu tygodnia zadasz je w 10-minutowym oknie.

## Moduł 3. Orzeczenie i opinia: jak je czytać i co z nich wynika dla codziennej pracy

### Lekcja 3.1. Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i opinia: czym się różnią i kto je wydaje

Weź teczkę jednego ucznia, z którym pracujesz (za zgodą dyrektora i zgodnie z zasadami ochrony danych w szkole). Odpowiedz na cztery pytania:

1. Czy dokument jest orzeczeniem, czy inną opinią poradni? Sprawdź tytuł i podstawę prawną na pierwszej stronie.
2. Kto go wydał i kiedy?
3. Na jaki okres jest wydany (§ 16 ust. 2 pkt 2)?
4. Czy w teczce jest też nowsze orzeczenie, które uchyla starsze (§ 21 ust. 3)?

Wyniki zapisz w czterech linijkach w swoim notatniku roboczym. Jeśli którejś odpowiedzi nie znajdziesz, w takim razie zapytaj wychowawcę lub pedagoga i nie zgaduj.

### Lekcja 3.2. Jak czytać orzeczenie: zalecenia zamienione na działania na lekcji

Wybierz trzy zalecenia z orzeczenia ucznia, któremu pomagasz (za zgodą dyrektora). Dla każdego wypełnij trzy rubryki: "Co zalecenie znaczy w moich słowach", "Co robię na lekcji", "Po czym poznam, że działa". Jeśli któreś zalecenie jest dla Ciebie niejasne, zapisz pytanie do wychowawcy lub pedagoga.

### Lekcja 3.3. Przypadek: zalecenia w orzeczeniu są ogólne albo trudne do wykonania w klasie

Wybierz jedno zalecenie z orzeczenia, które jest dla Ciebie ogólne lub trudne. Napisz notatkę w czterech zdaniach: cytat zalecenia, co konkretnie nie jest jasne lub wykonalne, Twoja propozycja, pytanie do konkretnej osoby. Nie wysyłaj notatki z danymi ucznia kanałem, którego szkoła nie dopuszcza do takich informacji.

## Moduł 4. IPET i WOPFU: udział nauczyciela wspomagającego w ich tworzeniu i ocenie

### Lekcja 4.1. IPET i WOPFU w rozporządzeniu: zespół, terminy, rodzice

Uczeń klasy 5 zmienił szkołę, a orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego zostało złożone w sekretariacie 2 listopada. Napisz, w jakim terminie zespół ma opracować program, które dwa dokumenty rodzice mają prawo dostać w kopii oraz co przygotujesz przed pierwszym spotkaniem jako nauczyciel pracujący z tym uczniem w klasie.

### Lekcja 4.2. Wkład do WOPFU: obserwacje, mocne strony i bariery

Napisz własną notatkę do WOPFU dla wymyślonego ucznia klasy 2 lub 3. Podaj jedną obserwację z datą (co uczeń robi, jak długo, co pomogło), dwie mocne strony z przykładami, jedną barierę opisaną sytuacją oraz jedno pytanie do zespołu. Nie używaj określeń oceniających charakter dziecka.

### Lekcja 4.3. Spotkanie zespołu i różne zdania o tym, czego uczeń potrzebuje

Wymyśl sytuację, w której dwie osoby z zespołu mają różne zdania o wsparciu ucznia (na przykład co do miejsca siedzenia albo długości zadania). Napisz trzy zdania, które powiesz na spotkaniu: jedno z faktem z obserwacji, jedno z odniesieniem do orzeczenia lub programu i jedno z propozycją próby z terminem.

## Moduł 5. Współpraca z nauczycielem prowadzącym: podział ról na lekcji, rozmowa o zasadach

### Lekcja 5.1. Modele współpracy na lekcji: kto prowadzi, kto wspiera, kto obserwuje

Zaplanuj z wymyślonym nauczycielem prowadzącym 45-minutową lekcję matematyki w klasie 5 (dodawanie ułamków o różnych mianownikach). Podziel lekcję na trzy części, wybierz dla każdej układ z tabeli i napisz, co robi każda osoba. Dodaj jedną rzecz, którą ustalacie przed lekcją.

### Lekcja 5.2. Plan współpracy z nauczycielem prowadzącym: rozmowa o zasadach

Wypełnij pięć pól planu współpracy dla wymyślonej pary nauczycieli i lekcji języka polskiego w klasie 6. Wpisz układ pracy, dwa sygnały, sposób przekazywania uwag, termin rozmowy i dwie zasady dla ucznia.

### Lekcja 5.3. Dwie osoby w klasie, dwa różne style i uczniowie to widzą

Opisz własną wymyśloną sytuację, w której dwoje nauczycieli reaguje inaczej na to samo zachowanie ucznia. Napisz trzy zdania, od których zaczniesz rozmowę z nauczycielem prowadzącym (cel wspólny, fakt, prośba o ustalenie jednej zasady), i jedną zasadę, na którą się umówicie.

## Moduł 6. Wspieranie ucznia na lekcji: pomoc bez wyręczania, dostosowanie zadań i otoczenia

### Lekcja 6.1. Pomoc bez wyręczania: stopniowanie podpowiedzi i wycofywanie wsparcia

Wybierz jedno zadanie, które uczeń z Twojej klasy (albo wymyślony uczeń) robi na lekcji, i zapisz dla niego drabinkę z czterema stopniami podpowiedzi oraz pierwszy krok wycofania. Podaj, co sprawdzisz w dokumentach, zanim zaczniesz.

### Lekcja 6.2. Dostosowanie zadania i miejsca pracy: przykłady z lekcji

Na podstawie opisu zamień trudność ucznia na jedno dostosowanie zadania i jedno miejsca pracy, a potem zapisz, z kim je uzgodnisz. Opis: Michał, klasa 4 w Białymstoku, na lekcji matematyki po poleceniu składającym się z trzech zdań zwykle zaczyna od ostatniego zdania, a przez dwie lekcje z rzędu odwracał się do drzwi, gdy ktoś przechodził korytarzem.

### Lekcja 6.3. Przypadek: uczeń czeka na Twoją pomoc przy każdym zadaniu

Opisz własnymi słowami, co zapiszesz w arkuszu obserwacji w pierwszym tygodniu przypadku Olka. Podaj trzy konkretne wpisy w formie: sytuacja, co uczeń robi, ile to trwało, co pomogło. Pomiń oceny i ogólne określenia.

## Moduł 7. Uczeń z autyzmem, ADHD, niepełnosprawnością intelektualną i ruchową: praktyczne wskazówki wg orzeczenia

### Lekcja 7.1. Jak korzystać z wiedzy o niepełnosprawnościach, nie diagnozując

Zamień trzy etykiety na opisy zachowań w formie: sytuacja, co uczeń robi, jak długo. Etykiety: "Zosia jest leniwa", "Marek jest nadpobudliwy", "Kacper jest dziwny". Do każdego opisu dopisz jedno pytanie, które zadasz zespołowi albo rodzicom.

### Lekcja 7.2. Wskazówki praktyczne dla czterech grup uczniów

Wybierz jedną z czterech grup i zapisz trzy dostosowania na jedną konkretną lekcję oraz jedną rzecz, której nie zrobisz bez ustaleń z zespołem. Opisz też, z kim sprawdzisz każde z nich.

### Lekcja 7.3. Przypadek: ta sama klasa, czworo uczniów z różnymi orzeczeniami

Ułóż plan swojej obecności na lekcji w klasie z czworgiem uczniów z Twojego przykładu albo z wymyślonymi zapisami. Podaj, które dostosowania wprowadzisz dla całej klasy, które dla jednego ucznia i co sprawdzisz po lekcji.

## Moduł 8. Komunikacja z uczniem: jasne polecenia, wsparcie wizualne, alternatywne sposoby porozumiewania się

### Lekcja 8.1. Jasne polecenia i wsparcie wizualne

Zamień polecenie ustne na trzy kroki i dobierz do niego jedno wsparcie wizualne. Polecenie: "Weźcie karty pracy, przeczytajcie tekst, odpowiedzcie na pytania pod spodem i pokażcie sąsiadowi, co wyszło". Dopisz, z kim uzgodnisz zmianę.

### Lekcja 8.2. AAC i inne alternatywne sposoby porozumiewania się: co mówi rozporządzenie i jak to wygląda w klasie

Uczennica klasy 2 z Poznania ma w orzeczeniu zapis, że posługuje się AAC w postaci tablicy z symbolami. Zapisz trzy działania, które podejmiesz na lekcji, jedno pytanie, które zadasz zespołowi, i jedną rzecz, której nie zrobisz bez ustaleń z zespołem.

### Lekcja 8.3. Przypadek: uczeń nie mówi, a klasa nie wie, jak z nim rozmawiać

Zapisz trzy wpisy do arkusza obserwacji z pierwszego tygodnia przypadku Julka: sytuacja, co uczeń robi, ile to trwało, co pomogło. Dopisz jedną rzecz, o którą zapytasz rodziców.

## Moduł 9. Emocje i trudne zachowania: przeciążenie, złość, wycofanie, reagowanie bez karania

### Lekcja 9.1. Zachowanie jako komunikat: przeciążenie, złość, wycofanie

Przepisz dwa zdania opisujące zachowanie ucznia z oceną ("Marta znowu przeszkadza i robi to specjalnie", "Antek jest agresywny") na zapis obserwacji z miejscem, porą, tym, co było przed zdarzeniem, zachowaniem, czasem trwania i tym, co pomogło. Użyj wymyślonych szczegółów i nie stawiaj żadnych rozpoznań.

### Lekcja 9.2. Plan reagowania: przed, w trakcie i po trudnej sytuacji

Ułóż plan reagowania na jedną powtarzającą się sytuację w Twojej klasie lub w klasie wymyślonej: wpisz, co ustalicie przed (sygnał, miejsce, role), co każde z Was zrobi w pierwszych sekundach i dalej, czego nie zrobicie przy klasie, oraz jak zakończycie sytuację i kto przekaże informację rodzicowi.

### Lekcja 9.3. Przypadek: uczeń krzyczy i wychodzi z klasy w trakcie lekcji

Opisz, co zrobisz w pierwszych pięciu minutach, jeśli uczeń Twojej klasy wyjdzie w trakcie lekcji, gdy jesteś w sali jedynym dorosłym oprócz nauczyciela prowadzącego. Podaj: kto idzie za uczniem, co mówi, czego nie robi, kiedy informuje dyrektora i co zapisuje po lekcji.

## Moduł 10. Relacje w klasie: włączanie ucznia, rówieśnicy, przeciwdziałanie wykluczeniu

### Lekcja 10.1. Włączanie ucznia w życie klasy: zadania, role, wspólna praca

Wybierz jedną lekcję, na której pracuje się w grupach, i zaplanuj dla czteroosobowego zespołu kartę ról. Zapisz cztery role, uzasadnij w jednym zdaniu, dlaczego każda jest potrzebna zespołowi, wskaż, jaka rola pasuje do mocnej strony ucznia ze wsparciem, i opisz jedno dostosowanie, z którego skorzysta cały zespół.

### Lekcja 10.2. Rozmowa z klasą o różnicach: co mówić, a czego nie ujawniać

Zapisz własną odpowiedź na pytanie ucznia klasy 4: "Dlaczego Olek ma słuchawki, a my nie? Co on ma?". Odpowiedź ma zawierać opis potrzeby na poziomie klasy, zdanie o tym, że szczegółów nie podajesz, i propozycję, co dziecko może zrobić z własnym poczuciem niesprawiedliwości. Dodaj jedno zdanie o tym, co zrobisz z orzeczeniem po lekcji.

### Lekcja 10.3. Przypadek: koledzy przestają zapraszać ucznia do zabawy

Opisz własne rozstrzygnięcie podobnego przypadku: uczeń przestaje być zapraszany do wspólnego liczenia kart w szatni. Zapisz, jakie fakty zbierzesz, z kim porozmawiasz w pierwszej kolejności, co zaproponujesz klasie bez ujawnienia danych ucznia i po jakim czasie sprawdzisz efekt.

## Moduł 11. Przerwy, wyjścia i wycieczki: bezpieczeństwo, dyżury, odpowiedzialność

### Lekcja 11.1. Przerwy i dyżury: nadzór, kto za co odpowiada w przepisach i w szkole

Zapisz plan jednej przerwy dla wymyślonego ucznia, który zakrywa uszy w głośnym korytarzu. Podaj, gdzie uczeń spędza przerwę, kto jest w pobliżu, po czym poznajesz, że potrzebuje przerwy od hałasu, co robisz, kiedy to widzisz, oraz z kim i kiedy ustalasz zmiany.

### Lekcja 11.2. Wyjście i wycieczka z uczniem o szczególnych potrzebach: lista kontrolna

Przygotuj listę kontrolną wyjścia klasy do muzeum dla wymyślonego ucznia, który ma w IPET zalecenie przewidywania zmian planu. Wpisz co najmniej po dwa punkty w częściach: przed wyjściem, w trakcie i po powrocie, oraz podaj, czyje numery telefonów spiszesz.

### Lekcja 11.3. Przypadek: uczeń oddala się od grupy podczas wyjścia

Opisz, co zrobisz po stwierdzeniu, że podczas wyjścia klasy do kina brakuje jednego ucznia. Rozpisz co najmniej pięć kroków w kolejności i dopisz, które z nich zgłaszasz kierownikowi wycieczki, a które robisz od razu.

## Moduł 12. Pierwsza pomoc i sytuacje nagłe: napad padaczkowy, kryzys sensoryczny, zasady postępowania

### Lekcja 12.1. Sytuacja nagła w klasie: kolejność działań, 112, informacje w dokumentacji szkoły

Zapisz pięć pytań, które zadasz w swojej szkole, żeby wiedzieć, jak działać w sytuacji nagłej. Pytania mają dotyczyć instrukcji zapisanych w dokumentacji, osoby do wezwania, numeru telefonu do sekretariatu, szkolenia z pierwszej pomocy i podziału ról w klasie.

### Lekcja 12.2. Napad padaczkowy: ogólne zasady bezpieczeństwa wg NHS i Epilepsy Society

Napisz notatkę po napadzie według pytań NHS: co działo się przed zdarzeniem, jak się zaczęło, ile trwało, co zrobiono i jak uczeń się czuł później. Użyj wymyślonego ucznia i pisz tylko to, co zaobserwowano, bez diagnozy i bez nazw leków.

### Lekcja 12.3. Kryzys sensoryczny i przeciążenie: jak zadbać o bezpieczeństwo ucznia i klasy

Uzupełnij dla wymyślonego ucznia plan reakcji na przeciążenie, który ma pięć pól: sygnały, miejsce, dorosły, kontakt i po zdarzeniu. Wpisz konkretne zachowania ucznia, nazwę cichszego miejsca, osobę zajmującą się klasą oraz jedną zmianę, którą zaproponujesz zespołowi.

## Moduł 13. Rozmowa z rodzicami: informacja zwrotna, trudne tematy, granice roli

### Lekcja 13.1. Co możesz mówić rodzicom, a co ustala wychowawca i dyrektor

Przypisz każde z pięciu zdań do osoby, która zwykle może to powiedzieć rodzicowi: Ty, wychowawca, zespół z dyrektorem, poradnia albo nikt. Zdania: (1) "Dziś Kuba przez 15 minut pracował przy zadaniu, gdy dostał kartkę z krokami." (2) "Od przyszłego miesiąca dostanie więcej godzin wsparcia." (3) "Myślę, że Kuba ma ADHD." (4) "Ola z ławki obok też ma kłopoty z czytaniem." (5) "Dostosowanie wymagań z dyktand wynika z IPET, szczegóły ustali nauczyciel polskiego."

### Lekcja 13.2. Wzory krótkich informacji dla rodzica

Napisz informację o postępach dla wymyślonego ucznia. Podaj imię i klasę, jeden cel (wymyślony, w stylu zapisu w IPET), dwie obserwacje z datami i liczbami oraz zdanie o tym, kto i kiedy oceni cel. Nie używaj ocen charakteru ani nazw diagnoz.

### Lekcja 13.3. Przypadek: rodzic pyta wprost o diagnozę, o inne dzieci albo o decyzje szkoły

Rodzic pyta: "Czy to, co jest w orzeczeniu Zosi, na pewno jest trafne, bo pani z innej szkoły mówiła mi coś innego, i kto z klasy jej dokucza?" Napisz odpowiedź w czterech zdaniach: opis tego, co widzisz, odesłanie w sprawie diagnozy, odpowiedź w sprawie klasy i zdanie o dalszym kroku z terminem.

## Moduł 14. Dokumentacja i dane osobowe: co zapisujesz, gdzie, komu przekazujesz (RODO)

### Lekcja 14.1. Dokumentacja wokół ucznia ze szczególnymi potrzebami: co to jest i kto ją prowadzi

Wypisz pięć dokumentów, z którymi masz do czynienia w roli nauczyciela wspomagającego w wymyślonej szkole, i przy każdym zapisz: kto go prowadzi, czy wynika z rozporządzenia 2024/50 (podaj paragraf), gdzie jest przechowywany i czy masz do niego dostęp.

### Lekcja 14.2. Dane osobowe i dane o zdrowiu: zasady RODO w pracy nauczyciela wspomagającego

Rozpoznaj, w której z trzech sytuacji dochodzi do naruszenia zasad, i napisz, co zrobisz: (1) w pokoju nauczycielskim zostawiasz na stole otwarty zeszyt z notatkami o uczniu; (2) wysyłasz opis zdarzenia do rodzica Ani, ale wiadomość trafia do rodzica Aleksandry; (3) pytasz pedagoga, czy możesz zajrzeć do orzeczenia ucznia, któremu pomagasz.

### Lekcja 14.3. Przypadek: notatki w telefonie, zdjęcia z lekcji i wiadomość do rodzica

Przepisz notatkę "Zosia płakała i była nieznośna, bo Ala jej zabrała kredki, pewnie ma depresję" tak, aby była opisem faktów. Dodaj datę, godzinę i miejsce, usuń etykiety i imię drugiego dziecka, oraz napisz, gdzie ją zapiszesz.

## Moduł 15. Granice i dobrostan: współpraca z zespołem, stres i wypalenie w tej roli, projekt końcowy

### Lekcja 15.1. Granice roli i współpraca z zespołem

Wychowawczyni prosi: "Jutro mnie nie ma, możesz poprowadzić moją klasę, a Kubą zajmie się ktoś inny?" Napisz w trzech zdaniach odpowiedź, która przyjmuje prośbę do wiadomości, sprawdza podstawę i wskazuje, kto ma zdecydować.

### Lekcja 15.2. Stres i wypalenie w roli nauczyciela wspomagającego: sygnały i sposoby dbania o siebie

Przygotuj plan na najbliższe cztery tygodnie. Wypisz dwa sygnały, które u siebie zauważasz, jedną małą zmianę w pracy, jedną zmianę poza pracą i jedną osobę, z którą porozmawiasz.

### Lekcja 15.3. Projekt końcowy: pakiet nauczyciela wspomagającego dla jednego ucznia

Złóż pakiet dla wymyślonego ucznia w pięciu krótkich punktach: po jednym zdaniu lub zapisie na każdy element. Na końcu dopisz dwa pytania, które zadasz dyrektorowi lub wychowawcy w pierwszym tygodniu.

# Przykładowe odpowiedzi

## Moduł 1. Rola nauczyciela wspomagającego: kto nim jest, co wynika z przepisów, a co z ustaleń w szkole

### Lekcja 1.1. Nauczyciel wspomagający w przepisach: kto to jest i skąd się bierze ta rola

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Pani Ewa pracuje w szkole podstawowej w Łodzi. Szkoła jest ogólnodostępna, a w klasie 2 uczy się chłopiec, którego orzeczenie zawiera zapis o potrzebie wsparcia nauczyciela współorganizującego kształcenie. Podstawa zatrudnienia: § 7 ust. 3, zgoda gminy wpisana w arkusz organizacji. Kwalifikacje: studia magisterskie z pedagogiki specjalnej (§ 35 pkt 1, potwierdzone dyplomem w aktach osobowych). Zajęcia wyznacza dyrektor, plan jest w załączniku do arkusza organizacji. Nieznane: dokładny wymiar godzin przy tym uczniu, pytanie do dyrektora w tym tygodniu.

### Lekcja 1.2. Zakres zadań: z przepisów, z orzeczenia i IPET, z decyzji dyrektora

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Pan Marcin, szkoła w Gdańsku. 1) Współprowadzę matematykę w klasie 3 z panią Alicją: przepis § 7 ust. 7 pkt 1, plan godzin od dyrektora. 2) Przygotowuję krótszą wersję karty pracy: IPET, część o dostosowaniu wymagań. 3) Dyżur na przerwie przy szatni: decyzja dyrektora z regulaminu dyżurów. 4) Zastępstwo za nieobecną nauczycielkę świetlicy: bez źródła, trafia na listę pytań. 5) Notatki po lekcji dla wychowawcy: ustalenie z zespołem, bez wzoru w przepisach. Lista pytań: podstawa i wymiar godzin przy zastępstwach.

### Lekcja 1.3. Przypadek: pierwszy dzień pracy i prośba "po prostu siedź przy Kubie"

Przykładowa odpowiedź: Do dyrektora: "Gdzie i kiedy mogę przeczytać orzeczenie i IPET ucznia z klasy 2? Czy są w teczce ucznia?". Do wychowawczyni: "Kiedy w ciągu dnia Kuba najczęściej potrzebuje, żeby ktoś był obok, i co wtedy pomaga?". Do obojga: "Kto prowadzi klasę, gdy pani wychodzi do dyrektora?". Odpowiedzi zapiszę w zeszycie obserwacji, każdą z datą i podpisem osoby, która odpowiedziała, a w piątek wyślę wychowawczyni krótkie podsumowanie ustaleń.

## Moduł 2. Pierwszy tydzień w nowej klasie: poznanie uczniów, dokumentów i zespołu

### Lekcja 2.1. Plan pierwszego tygodnia: co przeczytać, kogo poznać, o co zapytać

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Pani Karolina, szkoła w Toruniu, klasa 3. Poniedziałek: dyrektor, pytanie "Jakie zajęcia mi Pan wyznaczył i gdzie mogę czytać dokumenty?", zapis w zeszycie ustaleń. Wtorek: wychowawca, "Jak wygląda typowy poranek w klasie?", notatka. Środa: teczka ucznia, pytanie do siebie "Które zalecenia z orzeczenia widzę w IPET?", lista zaleceń w zeszycie. Czwartek: pedagog szkolny, "Jakie zajęcia dodatkowe ma uczeń i w które dni?". Piątek: rozmowa z wychowawcą, "Które z moich pytań z tygodnia wymagają ustaleń zespołu?", jedna strona podsumowania.

### Lekcja 2.2. Arkusz obserwacji ucznia: jak obserwować opisem zachowań, bez etykiet

Rozwiązanie: Przykład fikcyjny. Zosia: "W czasie czytania na głos Zosia 3 razy w ciągu 10 minut spojrzała na drzwi; po wskazaniu palcem linijki wróciła do tekstu". Michał: "Michał przewrócił krzesło po tym, jak koledzy zabrali mu piórnik; po wyjściu na korytarz z nauczycielem uspokoił się w około 3 minuty". Wiktoria: "Wiktoria w pracy w grupie nie odpowiadała na pytania kolegów przez 7 minut; po zmianie na pracę w parze wykonała wspólnie zadanie". Do każdego zapisu dodaję datę, godzinę i lekcję.

### Lekcja 2.3. Przypadek: dokumentów jest dużo, a wychowawca nie ma czasu

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Dokument: IPET Michała, klasa 4, s. 3: "Praca w krótkich blokach, przerwa co 15 minut; dostosowanie wymagań w czytaniu ze zrozumieniem". Pytania: 1) s. 3: Czy bloki 15-minutowe stosujemy na wszystkich lekcjach? 2) s. 3: Kto decyduje, kiedy zaczyna się przerwa, ja czy Michał? 3) s. 3: Czy skrócone teksty przygotowuje Pani czy ja? 4) s. 4: Kiedy jest najbliższe spotkanie zespołu? 5) s. 4: Czy rodzice dostali kopię IPET? Dzień: wtorek, 7:45-7:55 przed lekcjami.

## Moduł 3. Orzeczenie i opinia: jak je czytać i co z nich wynika dla codziennej pracy

### Lekcja 3.1. Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i opinia: czym się różnią i kto je wydaje

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Pani Karolina, szkoła w Toruniu, klasa 3. Ad 1: orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, a w teczce leży też opinia o specyficznych trudnościach w uczeniu się z innej poradni. Ad 2: poradnia w Toruniu, orzeczenie z marca. Ad 3: okres do końca etapu edukacyjnego. Ad 4: nie ma nowszego dokumentu, więc obowiązuje to z marca. Opinię o trudnościach w uczeniu się pani Karolina odłożyła do osobnej teczki i zapytała pedagoga o podstawę, na jakiej została wydana.

### Lekcja 3.2. Jak czytać orzeczenie: zalecenia zamienione na działania na lekcji

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Pan Adam, szkoła w Kielcach, klasa 4. Zalecenie: "unikanie nadmiaru bodźców". Znaczy: Hubert męczy się w hałasie. Robię: na lekcjach grupowych siedzi bliżej tablicy, a słuchawki wyciszające są u mnie. Poznam po tym, że kończy zadanie bez przerywania pracy i nie prosi o wyjście z sali.

Sprawdzaj zapisy po miesiącu. Co działa, zostaje w IPET, a to, co nie działa, wraca do rozmowy z wychowawcą i zespołem. Dzięki temu orzeczenie nie leży w teczce jako dokument jednorazowy, ale staje się punktem odniesienia przy każdej ocenie postępów.

Orzeczenie wskazuje też okres, na jaki jest wydane (§ 16 ust. 2 pkt 2). Zanotuj go w kalendarzu, bo szkoła i rodzice powinni z wyprzedzeniem wiedzieć, że zbliża się termin, i zdążyć z ewentualnym wnioskiem o kolejne orzeczenie.

### Lekcja 3.3. Przypadek: zalecenia w orzeczeniu są ogólne albo trudne do wykonania w klasie

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Pani Dorota, szkoła w Opolu, klasa 6. Cytat: "wsparcie w sytuacjach konfliktowych". Niejasne: czy chodzi o przerwy, czy o zajęcia grupowe. Propozycja: obserwuję przez tydzień zajęcia grupowe i przerwy, potem zapisuję, gdzie wsparcie jest potrzebne najczęściej. Pytanie do wychowawczyni: czy możemy w czwartek po lekcjach przejrzeć moje notatki i ustalić zapis do IPET.

## Moduł 4. IPET i WOPFU: udział nauczyciela wspomagającego w ich tworzeniu i ocenie

### Lekcja 4.1. IPET i WOPFU w rozporządzeniu: zespół, terminy, rodzice

Rozwiązanie: Przykład fikcyjny. Orzeczenie złożono w trakcie roku, więc zespół ma 30 dni od dnia złożenia (§ 6 ust. 5 pkt 2), czyli licząc zwykłe dni, około 2 grudnia; dokładny sposób liczenia potwierdzam u wychowawcy, który koordynuje zespół. Rodzice mają prawo do kopii WOPFU i programu (§ 6 ust. 12). Przed spotkaniem przygotuję krótką notatkę z obserwacji z kilku lekcji (data, sytuacja, co uczeń robi, co pomaga), dwie mocne strony i jedną barierę opisaną zachowaniem, bez etykiet. Zapytam też wychowawcę, czy dyrektor zawiadomił rodziców o terminie spotkania.

### Lekcja 4.2. Wkład do WOPFU: obserwacje, mocne strony i bariery

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Franek, klasa 2, Lublin. Obserwacja: w czwartek 29 października, podczas pisania zdań w zeszycie, po pierwszym zdaniu odłożył ołówek i oparł głowę na ławce na około 4 minuty; po tym, jak dostał kartkę ze zdaniami z lukami do wpisania, napisał resztę. Mocne strony: szybko układa puzzle według wzoru; chętnie tłumaczy kolegom zasady gier planszowych. Bariera: pisanie dłuższych fragmentów ręcznie, szczególnie w drugiej połowie lekcji. Pytanie do zespołu: czy część zadań pisemnych może mieć formę wpisywania brakujących słów i jak to zapisać w programie?

### Lekcja 4.3. Spotkanie zespołu i różne zdania o tym, czego uczeń potrzebuje

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Wiktoria, klasa 5, Poznań. Wychowawca chce, żeby siedziała w pierwszej ławce, nauczycielka matematyki chce, żeby siedziała z tyłu, bo tam jest spokojniej. Moje zdania: "Na pięciu lekcjach w ostatniej ławce Wiktoria dokończyła średnio więcej zadań niż w pierwszej, ale zgłaszała się rzadziej do odpowiedzi". "W orzeczeniu jest zalecenie ograniczenia bodźców rozpraszających i nie ma wskazania miejsca w klasie". "Proponuję wypróbować przez trzy tygodnie ławkę w drugim rzędzie z boku, zapisywać dokończone zadania i odpowiedzi ustne, a wnioski przedstawić na następnym spotkaniu zespołu".

## Moduł 5. Współpraca z nauczycielem prowadzącym: podział ról na lekcji, rozmowa o zasadach

### Lekcja 5.1. Modele współpracy na lekcji: kto prowadzi, kto wspiera, kto obserwuje

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny, Szczecin. Minuty 1-12: jeden naucza, drugi wspiera: pani Ewa wprowadza temat na tablicy, nauczyciel wspomagający krąży i dzieli polecenia na kroki dla dwojga uczniów, którzy tego

potrzebują wg IPET. Minuty 13-35: stacje: pani Ewa prowadzi stację z zadaniami tekstowymi, nauczyciel wspomagający stację z kartami ułamków, trzecia stacja to praca w parach. Minuty 36-45: jeden naucza, drugi obserwuje: pani Ewa podsumowuje i zadaje pracę domową, nauczyciel wspomagający zapisuje w arkuszu, kto samodzielnie rozwiązał zadanie wyjściowe. Przed lekcją ustalamy: kto zbiera karty i jakim znakiem uczeń prosi o wsparcie.

### Lekcja 5.2. Plan współpracy z nauczycielem prowadzącym: rozmowa o zasadach

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny, Gdynia. Pani Dorota prowadzi lekcję, nauczyciel wspomagający krąży i dzieli polecenia na kroki dla Julka; po 20 minutach pracy samodzielnej układ zmienia się na stacje. Sygnały: Julek kładzie na ławce żółtą kartę, gdy potrzebuje pomocy; nauczyciele dają sobie znać spojrzeniem i palcem uniesionym do góry, gdy trzeba wyjaśnić polecenie jeszcze raz. Uwagi: krótka notatka na kartce po lekcji, raz w tygodniu rozmowa. Termin: wtorek, 10 minut po szóstej lekcji. Zasady dla ucznia: polecenia po jednym; jeśli Julek potrzebuje przerwy, idzie do kącika w tylnej części sali i wraca po sygnale.

### Lekcja 5.3. Dwie osoby w klasie, dwa różne style i uczniowie to widzą

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Uczeń Oskar w klasie 4 w Katowicach dostaje od nauczyciela prowadzącego karę za brak zeszytu, a od nauczyciela wspomagającego pożyczony zeszyt. Rozmowa: "Zależy mi, żeby Oskar przychodził na lekcję przygotowany i żeby uczniowie widzieli te same zasady. W środę i w piątek zareagowaliśmy inaczej na brak zeszytu. Czy możemy ustalić jedną zasadę?" Zasada: brak zeszytu zgłasza się przed lekcją, a Oskar dostaje kartkę zastępczą i dopisuje notatki do zeszytu w domu; konsekwencje opisuje statut szkoły.

## Moduł 6. Wspieranie ucznia na lekcji: pomoc bez wyręczania, dostosowanie zadań i otoczenia

### Lekcja 6.1. Pomoc bez wyręczania: stopniowanie podpowiedzi i wycofywanie wsparcia

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Zadanie: Kuba, klasa 2 w Toruniu, pisze zdanie do obrazka. W orzeczeniu zalecono dzielenie zadań na krótsze etapy. Przed startem sprawdzam w IPET, czy zapis jest objęty stałą pomocą. Stopnie: 1) czekam 5 sekund, 2) pytam "o czym będzie zdanie?", 3) mówię "zacznij od tego, kto jest na obrazku", 4) kładę kartę z trzema pytaniami: kto, co robi, gdzie. Pierwszy krok wycofania: przy kolejnych dwóch zadaniach tego typu zaczynam od stopnia 2 i notuję w arkuszu, po jakim czasie Kuba sam zaczyna pisać.

### Lekcja 6.2. Dostosowanie zadania i miejsca pracy: przykłady z lekcji

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Zadanie: dzielę polecenie na trzy numerowane kroki, każdy w osobnej linii, i dopisuję przykład z wynikiem. Miejsce: proponuję ławkę w rzędzie od okna, dalej od drzwi, z kartą kroków przyklejoną do blatu. Uzgodnię zmianę najpierw z nauczycielem prowadzącym matematykę (zadanie podaję wszystkim w krokach), a przesunięcie ławki zgłoszę wychowawcy. Po trzech lekcjach sprawdzę w arkuszu, czy Michał zaczyna od pierwszego kroku i ile razy odwraca się do drzwi.

### Lekcja 6.3. Przypadek: uczeń czeka na Twoją pomoc przy każdym zadaniu

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Wpis 1: matematyka, zadanie tekstowe podane ustnie, Olek otwiera zeszyt i nie pisze 4 minuty, po wskazówce słownej zaczyna. Wpis 2: język polski, ćwiczenie z kartą kroków, Olek zaczyna po 30 sekundach bez mojej pomocy. Wpis 3: przyroda, praca w parach, Olek zaczyna razem z kolegą po 1 minucie, o pomoc nie prosi. Dodatkowo w nagłówku zapisuję datę i godzinę lekcji, a w uwagach, że przy zadaniach z kartą zaczyna najszybciej.

## Moduł 7. Uczeń z autyzmem, ADHD, niepełnosprawnością intelektualną i ruchową: praktyczne wskazówki wg orzeczenia

### Lekcja 7.1. Jak korzystać z wiedzy o niepełnosprawnościach, nie diagnozując

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. 1) Zosia, ćwiczenie z języka polskiego, ołówek leży obok zeszytu przez 6 minut, po wskazówce słownej zaczyna pisać. Pytanie do rodziców: czy w domu pomaga jej krótsze polecenie? 2) Marek, praca przy ławce, wstał cztery razy w 20 minut, dwa razy po przyrządy, dwa razy do kolegi. Pytanie do zespołu: czy w IPET jest zapisana przerwa ruchowa? 3) Kacper, przerwa na korytarzu, stoi przy ścianie i zakrywa uszy, gdy włącza się dzwonek. Pytanie do wychowawcy: jak wcześniej reagował na głośne dźwięki?

### Lekcja 7.2. Wskazówki praktyczne dla czterech grup uczniów

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Grupa: uczeń z ADHD w opinii, klasa 3 w Katowicach, lekcja matematyki. 1)

Zadanie dzielę na dwa etapy po około 15 minut, między nimi 2 minuty przerwy (uzgadniam z nauczycielką prowadzącą). 2) Polecenia podaję po jednym, spokojnym głosem, a listę kroków zapisuję na kartce przy ławce (karta w IPET lub po rozmowie z wychowawcą). 3) Rozdanie zeszytów i zebranie kart powierzam uczniowi, bo daje to ruch (rozmowa z nauczycielką). Czego nie robię: nie komentuję leków ani diety ucznia w rozmowie z klasą i innymi rodzicami.

### Lekcja 7.3. Przypadek: ta sama klasa, czworo uczniów z różnymi orzeczeniami

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Dla całej klasy: plan lekcji na tablicy, dwa etapy z przerwą ruchową, polecenia po jednym, wzór zadania na tablicy. Dla jednego ucznia: ławka z regulowanym blatem dla Oli (ustalone wcześniej z wychowawcą). Moja kolejność: pierwsze trzy minuty przy Oli, potem przy Bartku po wyjaśnieniu wzoru, potem krążenie; Maja i Antek mają kartę kroków i podchodzę na sygnał. Po lekcji sprawdzam: ile razy Maja wstała, czy Antek zareagował na zapowiedź zmiany, czy Bartek zaczął po wzorze, ile czasu Ola potrzebowała na rozłożenie rzeczy.

## Moduł 8. Komunikacja z uczniem: jasne polecenia, wsparcie wizualne, alternatywne sposoby porozumiewania się

### Lekcja 8.1. Jasne polecenia i wsparcie wizualne

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Kroki: 1. Weź kartę pracy. 2. Przeczytaj tekst i odpowiedz na pytania pod spodem. 3. Pokaż odpowiedzi sąsiadowi. Wsparcie: numerowana lista na tablicy, a przy trzecim kroku piktogram "praca w parach". Uzgadniam to z nauczycielką prowadzącą, bo lista będzie dla całej klasy. Po lekcji sprawdzę w arkuszu, czy uczeń zaczął po pierwszym kroku i czy zajrzał na tablicę.

### Lekcja 8.2. AAC i inne alternatywne sposoby porozumiewania się: co mówi rozporządzenie i jak to wygląda w klasie

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Działania: 1) tablica leży na ławce uczennicy przez całą lekcję, 2) po pytaniu czekam kilka sekund i nie podpowiadam odpowiedzi, 3) pytania zamieniam na wybór z dwóch obrazków. Pytanie do zespołu: czy IPET przewiduje dodatkowe symbole do tematów z przyrody i kto je przygotuje. Czego nie robię: nie wprowadzam nowych symboli ani nie zmieniam sposobu odpowiedzi bez ustaleń ze specjalistą.

### Lekcja 8.3. Przypadek: uczeń nie mówi, a klasa nie wie, jak z nim rozmawiać

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Wpis 1: matematyka, pytanie nauczycielki, Julek wskazuje symbol po 8 sekundach, gdy czekam bez podpowiedzi. Wpis 2: przerwa, Julek siedzi przy ławce, dwoje dzieci podchodzi, patrzy na mnie, nie na niego; Julek chowa tablicę po 15 sekundach. Wpis 3: praca w parach, tablica leży między dziećmi, kolega wskazuje symbol "dobrze", Julek odpowiada uśmiechem po 5 sekundach. Pytanie do rodziców: jakiego gestu używa Julek, gdy chce powiedzieć "nie chcę"?

## Moduł 9. Emocje i trudne zachowania: przeciążenie, złość, wycofanie, reagowanie bez karania

### Lekcja 9.1. Zachowanie jako komunikat: przeciążenie, złość, wycofanie

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Zamiast "Marta znowu przeszkadza i robi to specjalnie": "wtorek, 9:15, j. polski, praca w parach; po zmianie partnera Marta zaczęła stukać długopisem o ławkę, trwało to około trzech minut; po przypomnieniu planu pracy i cichej prośbie przestała; wpis: pomogło przypomnienie planu". Zamiast "Antek jest agresywny": "piątek, 11:50, korytarz; kolega zabrał Antkowi czapkę, Antek krzyknął i pchnął go ręką w ramię, zdarzenie trwało kilka sekund; nauczyciel dyżurny rozdzielił chłopców; potem Antek usiadł na ławce i po minucie odpowiedział na pytanie, co się stało".

### Lekcja 9.2. Plan reagowania: przed, w trakcie i po trudnej sytuacji

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny: klasa 4, uczennica Hania, krzyk w trakcie pracy samodzielnej. Przed: kartonik z napisem "przerwa" na ławce; Hania może pójść do kącika przy oknie, nauczyciel wspomagający jest obok; wychowawczyni prowadzi lekcję dalej. W trakcie: nauczyciel wspomagający podchodzi, mówi ściszonym głosem "Hania, kącik przy oknie, jestem obok", odsuwa od ławki puste krzesło i przybory, klasa pracuje dalej. Czego nie robimy: nie mówimy o zachowaniu przy dzieciach, nie wpisujemy uwagi na lekcji, nie wyprowadzamy Hani z sali bez nadzoru. Po: gdy Hania mówi "już", wraca do zadania; nauczyciel pyta, co pomogło; zapis w arkuszu obserwacji; wychowawczyni dzwoni do mamy po lekcji z krótką informacją o tym, co pomogło.

### Lekcja 9.3. Przypadek: uczeń krzyczy i wychodzi z klasy w trakcie lekcji

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Za uczniem idzie nauczyciel wspomagający, nauczyciel prowadzący zostaje z klasą i kontynuuje zajęcia. Na korytarzu nauczyciel wspomagający mówi cicho "Jestem obok, nie spieszę się", trzyma dystans kilku kroków, nie dotyka ucznia, nie pyta o powód i nie zapowiada konsekwencji. Dyrektora informuje, jeśli uczeń kieruje się do wyjścia z budynku lub w niebezpieczne miejsce; przy zagrożeniu życia lub zdrowia dzwoni na 112. Po powrocie ucznia proponuje krótsze zadanie. Po lekcji zapisuje: godzinę, poprzedzające zdarzenie, słowa ucznia, czas poza salą, co pomogło, i przekazuje to wychowawcy.

## Moduł 10. Relacje w klasie: włączanie ucznia, rówieśnicy, przeciwdziałanie wykluczeniu

### Lekcja 10.1. Włączanie ucznia w życie klasy: zadania, role, wspólna praca

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny, plastyka, klasa 3, plakat o jesieni. Role: zbieracz zdjęć (wybiera obrazki, bo bez nich plakat nie ma treści), rysownik zarysu (dzieli arkusz na części), autor tytułu i opisów (układa podpisy), prezenter (pokazuje plakat klasie). Zosia lubi porządkować obrazy i dobrze rozpoznaje kolory, więc zostaje zbieraczem zdjęć; po lekcji zmienia się z kolegą. Dostosowanie dla całego zespołu: karta z trzema krokami ("1. wybierz, 2. przyklej, 3. podpisz"), z rysunkami zamiast długiego tekstu. Obserwacja po lekcji: kto zadecydował o układzie, co pomogło.

### Lekcja 10.2. Rozmowa z klasą o różnicach: co mówić, a czego nie ujawniać

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. "Kasiu, w naszej klasie każdy ma coś, co pomaga mu pracować. Ty masz okulary, Wojtek ma ławkę przy oknie, Olek słuchawki. Szczegółów o Olku nie opowiadam, tak jak nie opowiadam o Tobie, ale jeśli Tobie coś przeszkadza w pracy, powiedz mi, poszukamy rozwiązania. Możesz też spróbować tych słuchawek na lekcji pod koniec tygodnia, jeśli ustalimy to z panią wychowawczynią." Po lekcji: orzeczenie wraca do teczki w miejscu wskazanym przez dyrektora, nie leży na biurku nauczycielskim.

### Lekcja 10.3. Przypadek: koledzy przestają zapraszać ucznia do zabawy

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Zbieram fakty z trzech dni: kto liczy karty, co mówi do ucznia, co on robi, jak długo trwa przerwa. Pierwsza rozmowa: z uczniem w cztery oczy, potem z wychowawcą. Klasie proponuję dorosłym prowadzoną grę w karty z rotacyjnymi parami i zasadą "każdy gra w każdej rundzie", nie wspominam o uczniu ani o jego dokumentach. Rodzica informuje wychowawca po zebraniu faktów. Efekt sprawdzam po dwóch tygodniach na podstawie zapisów: czy uczeń gra, czy stoi z boku. Jeśli widzę powtarzające się słowa lub zachowania wykluczające, zgłaszam to pedagogowi i dyrektorowi zgodnie ze statutem.

## Moduł 11. Przerwy, wyjścia i wycieczki: bezpieczeństwo, dyżury, odpowiedzialność

### Lekcja 11.1. Przerwy i dyżury: nadzór, kto za co odpowiada w przepisach i w szkole

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Kuba, klasa 2, szkoła w Opolu. W orzeczeniu jest zalecenie ograniczania hałasu. Kuba spędza dużą przerwę w sali nr 12 z klasowym kolegą, który sam wybrał to miejsce, a dwie krótkie przerwy na korytarzu przy drzwiach klasy. W pobliżu jest pani Ewa (nauczycielka dyżurująca na parterze); ja stoję w drzwiach sali. Sygnały: zakrywa uszy, staje w miejscu, odwraca się do ściany. Wtedy proponuję cichszą salę, mówię krótko i spokojnie. Z wychowawczynią rozmawiam w czwartek po lekcjach i przynoszę trzy wpisy z arkusza, a zmianę w IPET omawiamy na najbliższym spotkaniu zespołu.

### Lekcja 11.2. Wyjście i wycieczka z uczniem o szczególnych potrzebach: lista kontrolna

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Ola, klasa 3, wyjście do muzeum w Toruniu. Przed wyjściem: sprawdzam z wychowawczynią kartę i zgody rodziców; wypytuję w sekretariacie, gdzie jest zapisana instrukcja rodziców na sytuacje zdrowotne i kto ma do niej dostęp; z Olą oglądamy plan dnia z kolejnością sal i godzinami. W trakcie: stan liczbowy sprawdzamy przy wyjściu z autobusu, przed salą i przed powrotem; uzgadniam z kierowniczką wycieczki, że w razie hałasu usiądziemy z Olą w holu; miejsce zbiórki to schody przy kasie. Po powrocie: zapisuję, co pomogło (plan dnia na kartce), i ustalam z wychowawczynią krótką informację dla mamy. Numery: kierowniczka wycieczki, mama Oli, sekretariat szkoły.

### Lekcja 11.3. Przypadek: uczeń oddala się od grupy podczas wyjścia

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Wyjście klasy 4 do kina w Gdańsku, brakuje Julki. 1) Liczę grupę drugi raz, tym razem z listy. 2) Proszę drugiego opiekuna, by został z klasą w holu. 3) Dzwonię do kierownika wycieczki: kogo

brakuje, gdzie była ostatnio widziana, w co jest ubrana. 4) Sprawdzam miejsca zapisane w IPET: ciche miejsce przy wejściu, toaletę, szatnię. 5) Kierownik decyduje, czy poprosić o pomoc obsługę kina i czy dzwonić na 112. 6) Po znalezieniu Julki zostaję z nią w spokojnym miejscu, bez rozmowy o zdarzeniu. 7) Zapisuję notatkę z godzinami i informuję kierownika; kontakt z rodzicem i dyrektorem ustala kierownik. Od razu robię kroki 1, 2 i 3, resztę uzgadniam.

## Moduł 12. Pierwsza pomoc i sytuacje nagłe: napad padaczkowy, kryzys sensoryczny, zasady postępowania

### Lekcja 12.1. Sytuacja nagła w klasie: kolejność działań, 112, informacje w dokumentacji szkoły

Przykładowa odpowiedź: 1) Czy dla uczniów z mojej klasy istnieją instrukcje rodziców lub lekarza i gdzie leżą? 2) Kto w szkole ma do nich dostęp i czy mogę je przeczytać przed zdarzeniem? 3) Kto jest wyznaczoną osobą, którą wzywam do klasy w razie nagłej sytuacji, i jaki jest numer do sekretariatu? 4) Kiedy jest najbliższe szkolenie z pierwszej pomocy dla nauczycieli i czy mogę w nim uczestniczyć? 5) Jak z wychowawcą dzielimy role, gdy jedno z nas zostaje przy uczniu: kto dzwoni, kto zajmuje klasę, kto zawiadamia dyrektora?

### Lekcja 12.2. Napad padaczkowy: ogólne zasady bezpieczeństwa wg NHS i Epilepsy Society

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Zosia, klasa 5, środa 10:42. Przed zdarzeniem czytała na głos, nic nietypowego nie zgłaszała. Napad zaczął się nagle: upadła z krzesła, ciało zesztywniało, potem drgania. Trwał ok. 2 minut (czas sprawdzono na zegarze). Odsunięto ławki, pod głowę podłożono kurtkę, uczniów poproszono o odejście do rogu sali, drugi nauczyciel wezwał dyrektora. Zosia zostawała pod opieką dorosłego, który mówił do niej spokojnie. Po napadzie była zmęczona, zasnęła na ok. 20 minut. Zdarzenie opisuje instrukcja rodziców i lekarza z dokumentacji, więc działano według niej i poinformowano mamę oraz dyrektora. Notatkę sporządziła nauczycielka wspomagająca pani Ewa.

### Lekcja 12.3. Kryzys sensoryczny i przeciążenie: jak zadbać o bezpieczeństwo ucznia i klasy

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Hania, klasa 3, szkoła w Lublinie. Sygnały: zatyka uszy, odwraca się do ściany, zaczyna krzyczeć. Miejsce: sala nr 5 z przyciemnionym światłem, droga prowadzi korytarzem obok sali gimnastycznej. Dorosły: nauczycielka wspomagająca idzie z Hanią, wychowawca zostaje z klasą. Kontakt: krótkie zdania ("Jestem obok. Idziemy do sali"), bez dotykania, jeśli Hania sama nie poda ręki, bo tak zapisano w IPET. Po zdarzeniu: 10 minut spokoju w sali, potem powrót do zajęć, notatka z godziną i tym, co poprzedzało. Zmiana do zespołu: uprzedzanie Hani o głośnych apelach dzień wcześniej kartką z planem.

## Moduł 13. Rozmowa z rodzicami: informacja zwrotna, trudne tematy, granice roli

### Lekcja 13.1. Co możesz mówić rodzicom, a co ustala wychowawca i dyrektor

Przykładowa odpowiedź: (1) Ty, jeśli szkoła nie zastrzega takich rozmów dla wychowawcy, bo to opis faktu z lekcji. (2) Zespół z dyrektorem; Ty możesz tylko wskazać, do kogo zwrócić się z pytaniem. (3) Nikt z nauczycieli: to etykieta, której nie nadajesz. Opisujesz zachowania i kierujesz rodzica do wychowawcy lub poradni. (4) Nikt, bo to dane innego dziecka. (5) Zdanie jest zgodne z zasadami, o ile treść zapisu w IPET znasz z dokumentu; resztę dopowiada nauczyciel polskiego.

### Lekcja 13.2. Wzory krótkich informacji dla rodzica

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. "Dzień dobry, Zosia, klasa 3. Jeden z celów w IPET to samodzielne rozpoczynanie pracy po poleceniu. Od 5 do 16 października Zosia zaczynała samodzielnie 6 z 10 zadań na języku polskim; w pierwszych dwóch tygodniach września było to 3 z 10. Obserwację prowadzę na arkuszu, który może Pani obejrzeć na spotkaniu. Ocenę celu przeprowadzi zespół na najbliższym spotkaniu; dyrektor poinformuje Panią o terminie pisemnie. Anna Wiśniewska."

### Lekcja 13.3. Przypadek: rodzic pyta wprost o diagnozę, o inne dzieci albo o decyzje szkoły

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. "Na lekcjach polskiego Zosia zaczyna pisać, gdy ma plan czytania w punktach, i przez około 20 minut pracuje samodzielnie. W sprawie rozpoznania najlepiej porozmawiać z poradnią, która wydała orzeczenie, lub z lekarzem, który ją zna; ja nie stawiam diagnoz. Informacji o innych uczniach nie przekazuję, ale jeśli Zosia mówi o dokuczaniu, proszę o datę i miejsce, a ja przekażę to wychowawczyni i dyrektorowi. Odpowiem Pani w czwartek e-dziennikiem."

## Moduł 14. Dokumentacja i dane osobowe: co zapisujesz, gdzie, komu przekazujesz (RODO)

### Lekcja 14.1. Dokumentacja wokół ucznia ze szczególnymi potrzebami: co to jest i kto ją prowadzi

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny, Szkoła Podstawowa w Rzeszowie. (1) Dziennik lekcyjny klasy 2b: prowadzą nauczyciele zajęć, § 8, e-dziennik, mam dostęp do podglądu. (2) Dziennik zajęć pomocy psychologiczno-pedagogicznej: prowadzi pedagog, § 11 ust. 3, e-dziennik, bez dostępu. (3) Teczka ucznia z orzeczeniem i IPET: prowadzi szkoła, § 19, gabinet pedagoga, wgląd po uzgodnieniu z dyrektorem. (4) Arkusz obserwacji: ja, nie wynika z rozporządzenia, segregator w pokoju nauczycielskim w zamkniętej szafce, dostęp ma pedagog i dyrektor. (5) Plan współpracy z wychowawcą: wspólnie, nie wynika z rozporządzenia, wersja papierowa w teczce klasy.

### Lekcja 14.2. Dane osobowe i dane o zdrowiu: zasady RODO w pracy nauczyciela wspomagającego

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny, szkoła w Lublinie. (1) To ryzyko naruszenia poufności: zeszyt zabieram lub chowam do zamkniętej szafki, a o zdarzeniu mówię dyrektorowi, jeśli ktoś mógł go przeczytać. (2) To naruszenie, bo dane trafiły do osoby nieuprawnionej. Od razu zgłaszam je dyrektorowi i IOD, opisuję, co i do kogo poszło, i nie piszę do drugiego rodzica bez uzgodnienia ze szkołą. (3) To zgodne z zasadami. Pytam o zakres i miejsce, w którym mogę się zapoznać z dokumentem, i nie robię kopii.

### Lekcja 14.3. Przypadek: notatki w telefonie, zdjęcia z lekcji i wiadomość do rodzica

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. "5.11, 9.20, klasa 3b: Zosia płakała około 4 minut po tym, jak inne dziecko zabrało jej kredki. Po rozmowie z nauczycielką wróciła do zadania. Wychowawczyni poinformowana o 9.40." Zapis wpisuję w arkuszu obserwacji, który szkoła wskazała do tego celu, nie w prywatnym telefonie. Nie piszę o depresji, bo nie jest to ustalenie z orzeczenia ani moje kompetencje.

## Moduł 15. Granice i dobrostan: współpraca z zespołem, stres i wypalenie w tej roli, projekt końcowy

### Lekcja 15.1. Granice roli i współpraca z zespołem

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. "Dziękuję, że pani o tym mówi z wyprzedzeniem. Moje zadania w klasie to wsparcie Kuby i współprowadzenie zajęć, więc zapytam dyrektora, czy mam zastąpić panią i kto w tym czasie wesprze Kubę. Dam znać do 15.00, a ustalenie zapiszę w e-dzienniku lub wskazanym przez szkołę miejscu."

### Lekcja 15.2. Stres i wypalenie w roli nauczyciela wspomagającego: sygnały i sposoby dbania o siebie

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny. Sygnały: (1) niedzielny niepokój, (2) szybsze reagowanie na hałas w klasie. Zmiana w pracy: poproszę wychowawczynię o dziesięciominutowe spotkanie w poniedziałek rano, na którym ustalimy podział zadań. Zmiana poza pracą: dwa razy w tygodniu spacer po pracy bez telefonu. Osoba: koleżanka z sąsiedniej klasy, z którą porozmawiam w przyszłym tygodniu. Po czterech tygodniach sprawdzę, czy niedzielny niepokój zmalał. Jeśli nie, umówię się do lekarza rodzinnego.

### Lekcja 15.3. Projekt końcowy: pakiet nauczyciela wspomagającego dla jednego ucznia

Przykładowa odpowiedź: Przykład fikcyjny, Maja, klasa 4, szkoła w Zamościu. Mocna strona: dobrze pamięta instrukcje podane na kartce. Trudność: przy zmianie planu lekcji przez kilka minut nie zaczyna pracy. Zasada, która pomaga: zapowiedź zmiany z wyprzedzeniem i karta kroków. (1) Plan tygodnia: w poniedziałek zapytam o zakres czynności i miejsce notatek, we wtorek poznam pedagoga. (2) Arkusz: "Wt, 9.15, matematyka: po zmianie zadania przez 4 minuty nie zaczynała, po karcie kroków zaczęła". (3) Plan współpracy: wychowawczyni wprowadza temat, ja wspieram Maję; umawiamy się na jeden sygnał ręką, gdy potrzebna jest pomoc. (4) Lista kontrolna wyjścia: zapowiedź wyjścia dzień wcześniej, osoba kontaktowa, miejsce odpoczynku. (5) Informacja: "Dziś, 9.15, Maja potrzebowała 4 minut na rozpoczęcie zadania po zmianie. Pomogła karta kroków. Ustalimy na spotkaniu, jak to zapowiadać." Pytania: czy mogę notować w arkuszu w pokoju nauczycielskim oraz kto przyjmuje moje prośby o spotkanie z rodzicem?